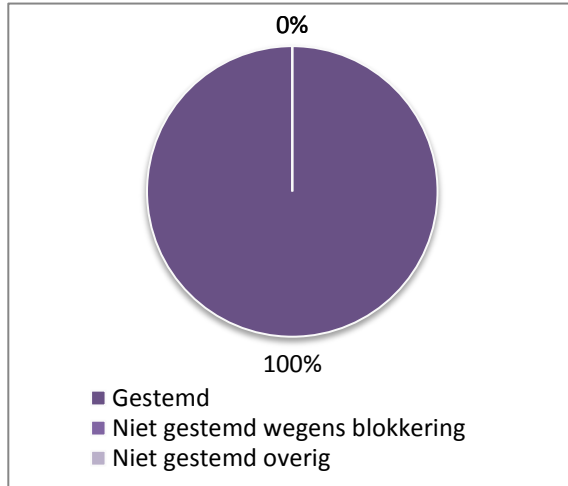
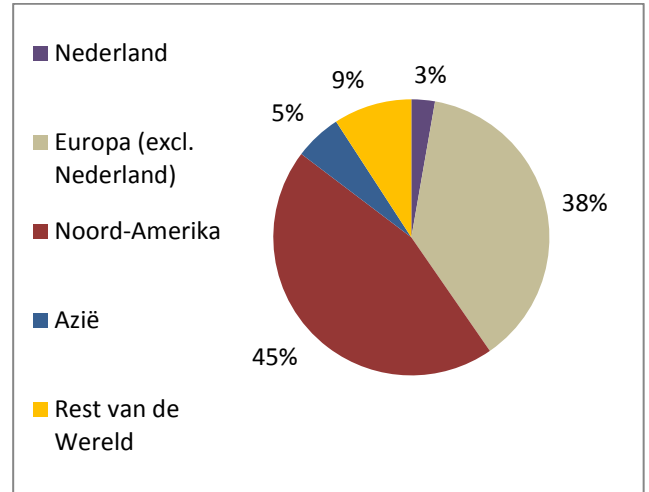

Stemmen in cijfers

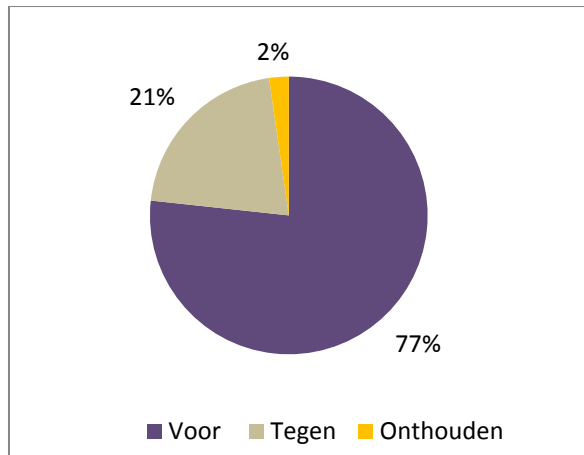
Gestemde aandeelhoudersvergaderingen

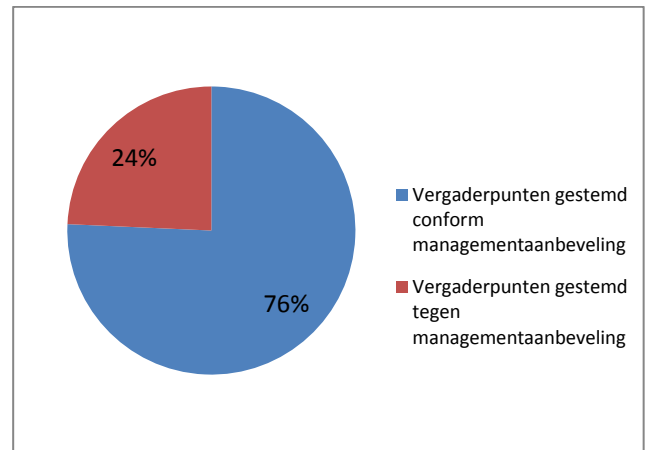
Regioverdeling van aandeelhoudersvergaderingen

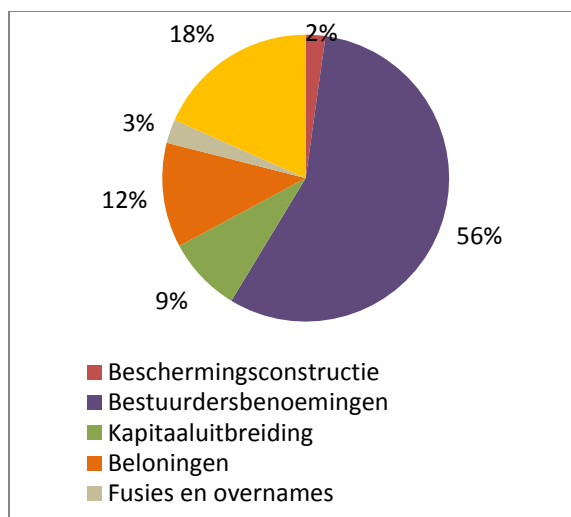
Verdeling steminstructies

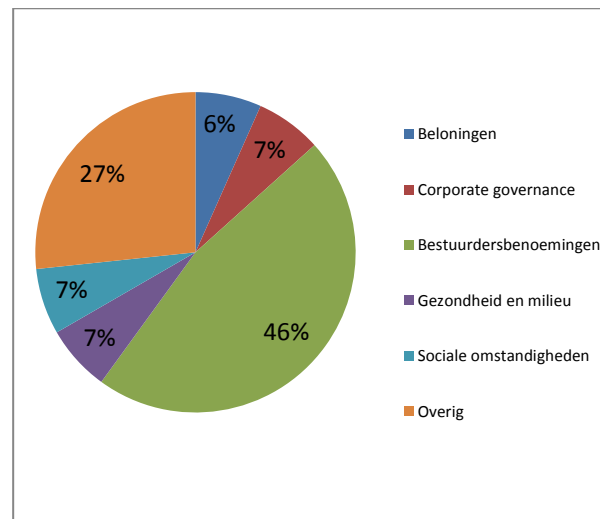
Verdeling stemgedrag naar vergaderpunten

Verdeling managementvoorstellen (per categorie)

Verdeling aandeelhoudersvoorstellen(per categorie)

Engagement en stemmen: activiteiten en resultaten

Klimaat en milieu

Doel:

Via de beleggingen willen wij bijdragen aan het beperken van de opwarming van de aarde tot onder de 1,5°C.

Engagement met CO2-intensieve ondernemingen in de sectoren energie, materialen en nutsbedrijven

Vanuit de opdracht om de CO2-uitstoot van de beleggingsportefeuille te halveren is PGGM aandelen aan het verkopen van de meest vervuilende ondernemingen in de meest vervuilende sectoren: energie, materialen en nutsbedrijven. We combineren dit met engagement met deze ondernemingen om ze te bewegen richting minder CO2-uitstoot. In het vierde kwartaal van 2016 is 95% van alle onderwogen ondernemingen aangeschreven (199 van 211 namen). 75 van de aangeschreven ondernemingen hebben al gereageerd en met 8 ondernemingen hebben in het vierde kwartaal vervolgesprekken plaatsgevonden. In het eerste kwartaal van 2017 staan meer gesprekken gepland.

Uit het aantal reacties en de aard van de reacties blijkt dat de onderweging impact heeft. Ondernemingen geven aan graag te willen leren over hoe langetermijnbeleggers klimaatverandering meenemen in hun beleggingsbeslissingen en zij informeren ons over de goede stappen die zij zelf al hebben gezet of gaan zetten om hun CO2-uitstoot te verlagen. Onze boodschap is dat ondernemingen ambitieuze en realistische doelen moeten stellen voor verbetering van hun CO2-efficiëntie om zo bij te dragen aan het voorkomen van ongewenste consequenties van klimaatverandering. Alleen als ondernemingen een sterke verbetering van hun CO2-efficiëntie laten zien, kunnen zij verdere verlaging van het aandelenbelang door PGGM voorkomen.

Water

Doel:

Wij willen bijdragen aan het tegengaan van waterschaarste om de volksgezondheid en economische groei te bevorderen.

Ontwikkelingen transparantie waterrisico's voor beleggers

In 2016 heben wij ons ingezet voor een groter bereik van CDP's Water Information Request, een vragenlijst die in kaart brengt hoe ondernemingen omgaan met waterrisico's. Met het UN Principles for Responsible Investment (PRI) samenwerkingsplatform, een initiatief van de Verenigde Naties voor duurzaam beleggen waar wij ondertekenaar van zijn, hebben wij samen met ACTIAM 37 achterblijvende

ondernemingen in sterk waterafhankelijke sectoren aangespoord om hun waterrisico-exposure en -management via het CDP te gaan rapporteren.

Engagementresultaat: Bloomberg

Mede op ons aandringen heeft beleggersplatform Bloomberg vorderingen gemaakt. Voor 5000 ondernemingen zijn de locaties van hun productiefaciliteiten nu beschikbaar. Deze gegevens zijn te combineren met waterschaarstekarten, zodat een eerste benadering mogelijk is van de blootstelling aan waterrisico's per onderneming. Dit is een grote stap voor de vergelijkbaarheid van waterrisico's tussen ondernemingen.

In gesprek met IPIECA en ICMM

Verder heeft PGGM samen met andere beleggers binnen de PRI een beleggersstatement geformuleerd voor de olie- en gasector. Deze sector is sterk waterafhankelijk en is vatbaar voor grote reputatieschade door watervervuiling, maar rapporteert niet of nauwelijks over deze risico's. In oktober hadden we een overleg met IPIECA, de koepelorganisatie van de grootste olie- en gasondernemingen op het gebied van milieu, waar we het belang van vergelijkbare gegevens over materiële waterrisico's hebben benadrukt.

Ook heeft PGGM de International Council on Mining and Metals (ICMM) geadviseerd duidelijke doelstellingen over waterrisicomangement te formuleren, deze doelstellingen publiek te maken en over de voortgang te rapporteren. De 23 leidende mijnbouwbedrijven in de ICMM hebben recentelijk een 'position statement on water stewardship' uitgebracht met specifieke doelstellingen om waterrisico's terug te dringen.

Mensenrechten

Doel:

Via de ondernemingen in onze portefeuille willen wij bijdragen aan het voorkomen en beperken van mensenrechtenschendingen.

Arbeidsomstandigheden in de landbouwsector

Samen met enkele andere beleggers heeft PGGM onder de vlag van de UN Principles for Responsible Investment (PRI) een statement ontwikkeld en gepubliceerd, waarin beleggers verklaren met voedselondernemingen in dialoog te gaan over arbeidsomstandigheden in de landbouwketen. Beleggers die de verklaring ondertekenen, gaan met deze ondernemingen in gesprek over hun verwachtingen. PGGM heeft gezocht naar samenwerking met en deelname van andere beleggers aan het programma, dat eind 2016 van start is gegaan. Ook zijn de eerste bedrijven in deze sector aangeschreven.

Engagementresultaat in de mijnbouwsector

PGGM voert gesprekken met een bedrijven uit de mijnbouwsector. Bij Glencore constateren we een verbetering in het mensenrechtenbeoordelingsproces en in de rapportages over deze risico's. Glencore rapporteert volgens de VN Voluntary Principles on Security and Human Rights en heeft toegezegd de resultaten te publiceren. Ook bij Freeport McMoran merken we een verbeterde mensenrechtenrisicobeoordeling. Het is goed om te zien dat we een open dialoog kunnen voeren met deze ondernemingen en dat er verbeteringen zijn. De gesprekken met Glencore en Freeport McMoran zullen tot eind 2017 worden voortgezet.

Goed ondernemingsbestuur

Doel:

Wij willen bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit, duurzaamheid en continuïteit van ondernemingen en markten.

Nieuwe Nederlandse Corporate Governance Code gepubliceerd

Else Bos, CEO van PGGM N.V., is een van de leden van de Monitoring Commissie Corporate Governance Code (MCCG). Deze commissie heeft als doel de actualiteit en bruikbaarheid van de Nederlandse Corporate Governance Code (Code) te bevorderen. Begin 2016 publiceerde de MCCG een voorstel voor een nieuwe Code en is een consultatie hierover gestart. Tijdens de consultatieperiode heeft PGGM een bijdrage geleverd.

In december is de herziende Code gepubliceerd. De principes en bepalingen van de Code zijn gericht op de invulling van verantwoordelijkheden voor langetermijnwaardcreatie, beheersing van risico's, effectief bestuur en toezicht, beloningen en de relatie met aandeelhouders en stakeholders. De focus op langetermijnwaardcreatie en met name de introductie van de interne cultuur als expliciet onderdeel van corporate governance is nieuw, en maakt dat de Code op bepaalde onderdelen ook in internationaal opzicht voorop loopt.

Wells Fargo in de problemen na miljoenschandaal

Op 8 september werd bekend dat de Amerikaanse bank Wells Fargo een boete ter hoogte van \$185 miljoen had gekregen. Onderzoek had aangetoond dat Wells Fargo jarenlang stelselmatig (extra) rekeningen had geopend en credit cards had aangevraagd voor klanten zonder hen hierover te informeren. Hoewel maar liefst 2% van alle Wells Fargo-medewerkers als gevolg van deze zaak is ontslagen, bleven veel hooggeplaatste bestuurders buiten schot.

Eind september werd aangekondigd dat de bonussen die ten onrechte waren uitgekeerd zouden worden teruggevorderd. Op 12 oktober

trad de Chairman/CEO van Wells Fargo terug om opgevolgd te worden door de COO (die tot CEO werd benoemd). Hoewel de splitsing van de Chairman- en CEO-rollen nu een feit is, houden wij de situatie nauwlettend in de gaten om te voorkomen dat deze rollen in de toekomst alsnog weer worden gecombineerd. Eind december hebben we nogmaals een brief gestuurd – dit keer in samenwerking met APG en MN- waarin wij nadrukkelijk vragen om deze verbetering structureel vast te leggen.

Beloningsbeleid NXP

Begin november 2016 kondigde het Amerikaanse Qualcomm de voorgenomen overname van NXP aan en namen wij kennis van de omvang van de beloning die de bestuurder (CEO) van NXP ontvangt bij een succesvolle overname. De waarde van toegekende (bonus)aandelen en optierechten bleek meer dan \$400 miljoen te bedragen. Als belegger in NXP vinden we die beloning volstrekt onaanvaardbaar. De hoogte van de beloning past niet binnen wat BPF Schilders en PGGM als redelijk achten. Sinds vorig jaar stemmen we over de hele wereld op aandeelhoudersvergaderingen tegen dat soort beloningsvoorstellen. Bij NXP is het helaas nooit tot zo'n stemming gekomen. We hebben NXP daarom nu publiekelijk opgeroepen deze beloning aanzienlijk te matigen. Dat de (bonus)aandelen en optierechten rechtmatig zijn toegekend, maakt de uitkomst van deze beloningsstructuur nog niet rechtvaardig. De overname zal naar verwachting begin 2017 worden voltooid, waarna NXP niet langer beursgenoteerd zal zijn.

PGGM en verantwoord beleggen

PGGM houdt bij het geheel van beleggingsactiviteiten bewust rekening met de invloed van milieu-, sociale en ondernemingsbestuur-factoren (ESG). Dat noemen wij verantwoord beleggen. Voor PGGM is dit een manier om haar verantwoordelijkheid naar de maatschappij en BPF Schilders invulling te geven. Voor ons gaan namelijk een hoog en stabiel rendement en verantwoord beleggen heel goed samen.

PGGM integreert verantwoord beleggen in het algemene beleggingsbeleid. Verantwoord beleggen draait voor ons om een scala van beleggingsactiviteiten. Het gaat om zaken die wij wel doen, zoals beleggen in oplossingen voor mondiale vraagstukken, de financiële impact van ESG-factoren meenemen in onze beleggingsanalyses, het aanspreken van ondernemingen en het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Ook gaat het om beleggingen die wij vanuit onze identiteit en die van BPF Schilders niet doen door middel van het uitsluiten van bepaalde ondernemingen en staatsobligaties.

Het stemrecht is een van de belangrijkste rechten van een aandeelhouder. Daarom stemmen wij namens de PGGM-fondsen en namens BPF

Schilders op basis van een eigen oordeel op aandeelhoudersvergaderingen. Hierdoor dragen wij bij aan het bereiken van goed ondernemingsbestuur. Ook letten wij op voorstellen op milieu- of sociaal gebied. Wij zijn van mening dat het gebruik maken van deze rechten bijdraagt aan het creëren van aandeelhouderswaarde op de korte en lange termijn. Daarnaast gaan wij regelmatig een constructieve dialoog (engagement) aan met ondernemingen in portefeuille en met marktpartijen. Wij zien het als onze verantwoordelijkheid om ondernemingen en markten aan te spreken op hun beleid en activiteiten. Dit noemen wij engagement en wij proberen hiermee verbeteringen op het gebied van milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur te realiseren, vanuit de visie dat dit bijdraagt aan een beter maatschappelijk en financieel rendement van onze beleggingen.

Colofon

Dit verslag is een uitgave van PGGM Vermogensbeheer B.V. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

PGGM Vermogensbeheer B.V.
Afdeling Responsible Investment
Noordweg Noord 150
3704 JG Zeist
Telefoon: 030 277 99 11
E-mail: responsible.investment@pggm.nl

Dit rapport is samengesteld op 1 februari 2016

Disclaimer

PGGM biedt deze rapportage aan als een vorm van dienstverlening voor BPF Schilders. Hoewel PGGM de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht neemt bij de samenstelling van deze rapportage op grond van diverse in- en externe bronnen die betrouwbaar mogen worden geacht, kan PGGM niet garanderen dat deze informatie altijd volledig, juist, en/of tijdig is. Evenmin garandeert PGGM dat het gebruik ervan leidt tot de juiste analyses en/of resultaten en/of dat de informatie geschikt is voor specifieke doeleinden. PGGM kan derhalve nimmer verantwoordelijk worden gesteld voor onder andere – maar niet uitsluitend – eventuele onvolkomenheden, onjuistheden en/of op een later tijdstip aangebrachte wijzigingen. Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van PGGM is het gebruik van deze rapportage niet toegestaan anders dan het specifieke doel waarvoor PGGM deze rapportage heeft opgesteld.